

Kultūros paveldas Saugok. Puoselėk. Atgaivink.

PRANEŠIMAS SPAUDAI Data: 2026 m. vasario 12 d. **Vieta:** Jonava / Normainiai -2

Užmiršta laisvės kaina: Baro konfederatų paminklas Normainiuose nyksta akyse

Normainių-2 kaimo (Jonavos r.) simbolis – unikalus Baro konfederacijos kovotojų atminimui skirtas paminklas (Unikalus objekto kodas 26179) – atsidūrė ties sunykimo riba. Nepaisant daugkartinių vietos bendruomenės prašymų ir pavojaus signalų, atsakingos institucijos metai iš metų ignoruoja būtinybę restauruoti šį istorinį objektą.

Baro konfederacija (1768–1772 m.) yra laikoma pirmuoju sukilimu už Abiejų Tautų Respublikos laisvę ir nepriklausomybę nuo Rusijos imperijos įtakos. Normainių kaimo koplytstulpis-paminklas yra vienas iš trijų išlikusių autentiškų šio laikotarpio atminties ženklų Lietuvoje, liudijantis pasiaukojančią kovą už tėvynę.

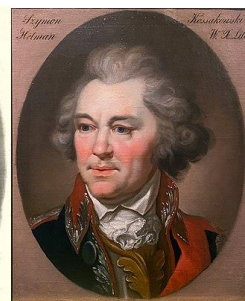
Pasaulinio lygmens paminklas

Paminklas yra Lietuvos ir Lenkijos valstybės istorijos dalis ir bendras Lietuvos bei Lenkijos paveldo turtas. Nes konfederatai drauge kovojo už bendrą reikalą ir vieni kitiems padėjo. Janas Tadeušas Skłodovskis (g. 1950 m. Varšuvoje) – lenkų istorikas, humanitarinių mokslų daktaras, fotografas, rašytojas, keliautojas rašė: „Visoms trims čia pristatytoms istorinėms koplyčioms, kurios dabar ne tik visiškai užmirštos, bet ir dažnai siejamos su kitais istoriniais įvykiais, o ne su Baro konfederacija, nepaisant periodiškų renovacijų, reikalinga išsami restauravimo tarnybų priežiūra. Tačiau dėl jų istorinės vertės kaip objektų, įamžinančių Baro konfederatų veiksmus buvusioje Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir žyminčių mūsų bendros lenkų-lietuvių istorijos kelią, jų lankymas turėtų tapti daugelio kelionių, ypač mokyklinių ekskursijų, į netoliese esantį Vilnių akcentu.“ Spotkania z Zabytkami 9-10 2013. Varšuvos istorikas kviečia Lenkijos mokyklas organizuoti ekskursijas į Normainius! Pastebi tragišką memorialo apleidimą.

Baro konfederacijos kovose dalyvavo žymiausi LDK valstybės veikėjai. Iš kairės į dešinę:

Mykolas Jonas Pacas (1730–1787); Mykolas Kazimieras Oginskis (1728 – 1800); Karolis S. A. Radvila II (1734 – 1790); Romualdas Giedraitis (1750 – 1824); Simonas M. Kosokovskis (1741– 1794); Albertas Radvila III (1712– 1790) ir t.t.

Paminklas yra gyvas Europos laisvės kovų atminimas. Baro konfederacija buvo tarptautinė laisvės kova, kurią rėmė Prancūzija ir kitos šalys. Prancūzų karininkai ir savanoriai joje dalyvavo ne formaliai, bet iš gilaus įsitikinimo, kad tautų laisvė ir orumas yra bendras Europos reikalas.

Tarp Baro konfederacijos dalyvių buvo:

Claude Gabriel de Choisy, Prancūzijos generolas, vadovavęs kovoms prieš Rusijos kariuomenę;

François Auguste de Belcour, prancūzų karininkas, ištremtas į Sibirą už pasiaukojimą konfederacijai, palikęs svarbų istorinį liudijimą;

Charles François Dumouriez, vienas Baro konfederacijos vadų, Šv. Liudviko ordino Didžiojo kryžiaus kavalierius, kurio vardas įrašytas po Triumfo arka Paryžiuje.

Šie žmonės liudija, kad Prancūzijos ir Lietuvos ryšys laisvės kovoje buvo realus, sąmoningas ir aukomis patvirtintas.

Paminklas yra transatlantinio ryšio, jungiančio kovas už laisvę, liudijimas.

1769 m. birželio 3 d. Kazimieras Pulaskis su sąjungininkais ir maždaug 600 vyrų pajėgomis atvyko į Lietuvą. [Szczygielski 1986, p. 387] Ten Pulaskis bandė sukurstyti didesnę sukilimą prieš Rusiją. (*Szczygielski, Wacław (1986). „Pulaski Kazimierz“. Polski Słownik Biograficzny, Tom XXIX (lenkų kalba). Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich I Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk. p. 386. ISBN 83-04-00148-9.*) Jam pavyko surinkti 4000 karių armiją ir grąžinti ją į Konfederacijos sustojimo punktą. Ši išvyka sulaukė tarptautinio dėmesio ir pelnė jam reputaciją kaip veiksmingiausio karinio vado Baro konfederacijoje. Galima numatyti, kad būten Normainių, Žemių kraštuose lankėsi Pulaskis. Nes į kovą už laisvę iš Žemių stojo Medekša, Normainių - Brunovas ir Veprių -

Podbereskis.

Generolas Kazimieras Pulaskis vėliau tapo vienu gerbiausių Amerikos nepriklausomybės karo vadų išgelbėjęs Jurgio Vašingtono gyvybę. Jo vadovavimas Brandywine mūšyje, esminis vaidmuo kuriant Amerikos kavaleriją ir didžiausia auka Savanos apgulties metu užtikrino jo vietą Amerikos nacionalinėje atmintyje.

Pripažindamas šį indėlį, Jungtinių Valstijų Kongresas suteikė jam JAV garbės pilietybę.

Be Pulaskio Amerikoje ir Prancūzijoje pasižymėjo Baro konfederacijos kovotojas Claude de Choisey. Vėliau jis atvyko į Ameriką ir kovojo už Nepriklausomybę. Už tarnybą Benjaminas Franklinas apdovanojo jį Libertas Americana medaliu. 1781 m. gruodžio 5 d. Claude'as de Choisey buvo paaukštintas iki generolo majoro, o 1791 m. – Armée du Nord vado. Jam buvo įteiktas Šventojo Liudviko ordino Riterio Didysis kryžius ir jis buvo paaukštintas iki generolo leitenanto.

Paminklas yra pasaulinės reikšmės, nes jungia skirtingas pasaulio dalis:

Europą, Ameriką ir Madagaskarą per bendras laisvės bei orumo vertybes. Grafo Maurice Benyovszky de Benyó et Urbanó (lenkų, vengrų ir slovakių kilmės) gyvenimas ir veikla tapo reikšmingu tiltu tarp Lietuvos, Europos ir Madagaskaro istorijų. 1769 metais grafas Maurice Benyovszky kovojo Lietuvos–Lenkijos valstybės kariuomenėje Baro konfederacijos gretose, gindamas valstybės suverenitetą ir laisvę nuo imperinės Rusijos ekspansijos. Ši kova buvo tarptautinė ir europinė laisvės pastanga.

Jo ryšys su Madagaskaru yra nepaprastas ir istoriškai patvirtintas. 1776 m. spalio 10 d. Madagaskaro vietos vadų susirinkimas paskelbė jį ampanebe –

„Didžiuoju karaliumi“, taip pripažindamas jo aukščiausią, viršgentinę padėtį tarp vietos lyderių. 1785 m. birželį grafas Maurice Benyovszky paskutinį kartą atvyko į Madagaskarą, kur madagaskariečiai jį priėmė ir pripažino kaip savo karalių.

Gal Mauricijaus žygių įkvėptam Kaziui Pakštui kilo idėja kurti „atsarginę Lietuvą“ Madagaskare? (*Kazys Pakštas (1893–1960) – žymus lietuvių geografas, geopolitikas, keliautojas, diplomatas ir visuomenės veikėjas.*)

Metai ignoravimo ir tuščių pažadų

Vietos gyventojai ir istorijos entuziastai jau ne vieną dešimtmetį stebi prastėjančią paminklo būklę. Nors objektas turi neabejotiną istorinę ir kultūrinę vertę, realių restauracijos darbų imtis vengiama. Iki šiol paminklas vis dar priskiriamas prie žemiausios „regioninės“ (vietinės) svarbos.

„Tai ne tik akmuo ar medis – tai mūsų laisvės šaknys. Skaudu matyti, kaip valdininkų kabinetuose nugula raštai, o realybėje paminklas tiesiog trupa. Atrodo, kad laukiama, kol jis savaime sugrius, kad nebeliktų ir problemos“, – teigia bendruomenės atstovai.

Paveldas – tik popieriuje?

Situacija Normainiuose kelia esminį klausimą: ar valstybės deklaruojama pagarba laisvės kovotojams yra tik proginė? Kol iškilmingose kalbose minima istorinė atmintis, realūs atminties objektai regionuose paliekami likimo valiai.

Normainių bendruomenė ir istorijos puoselėtojai prašo nedelsiant įtraukti Baro konfederatų paminklo restauraciją į artimiausių metų biudžeto planus ir pradėti realius darbus, kol dar nevēlu.

Kviečiame žiniasklaidos atstovus, paveldo mylėtojus ir visuomenę atkreipti dėmesį į šį nykstantį istorijos perlą Jonavos rajone.

Kun. Robertas Skrinskas

LUCKNER
LAFAYETTE

CROUCHY
VILLARET J^{SE}

AMBE
LAUBAI

DUMOURIEZ

DILLON

TAPON

KELLERMANN

CHARBONIER

LAMA

TRUGUET

MIRANDA

COL

BEURNONVILLE

VALENCE

HA

DAMPIERRE

TILLY

DUF

CUSTINE

FERRAND

LIGN

HOUCHARD

CHAZOT

BOI

LATOUCHE

LANDREMONT

DE

PICHEGRU

LANOUE

SC

JOURDAN

PULLY

KI

HOCHÉ

DABOVILLE

VA

BERNADOTTE

CARNOT

CHAMPIONNET

DUVAL

LEFEBVRE

LEVENEUR

DE S^TMARS

ARMÉES DU NORD • DES ARDENNES • DE LA MOSELLE